

'Twaalf uur werken.. en dan slapen in

Terwijl de inspecteurs de overige vijftien werknemers in de kantine van het bedrijf ondervragen, neemt de vreemdelingenpolitie de man mee naar het busje. ▲

Het is rustig in de Zuid-Hollandse polders rond Moerkapelle. Die rust wordt kortstondig verstoord door drie auto's en een blauw busje die over de provinciale weg langs de tuinbouwkassen rijden. Vandaag is de arbeidsinspectie samen met de vreemdelingenpolitie op pad voor onverwachte controles bij een aantal tuinders. Ze gaan op zoek naar illegale werknemers die hier vaak voor een laag loon, enorm lange dagen maken.

De auto's schieten het terrein van het eerste tuinbouwbedrijf op. De inspecteurs en agenten springen er uit. Verdeeld over drie teams proberen zij het bedrijf binnen te komen. Twee gaan linksom, twee rechtsom naar achter en twee via de voordeur. Die blijkt echter potdicht te zitten. Met veel gebaren proberen de inspecteurs de aandacht van de medewerkers binnen te krijgen. Maar die doen bewust niet open. "Dat is meestal verdacht", legt teamleider Henk Dammers van de arbeidsinspectie uit, die van een klein afstandje zijn team in actie bekijkt.

Eén inspecteur ziet door een raampje van een gesloten deur hoe medewerkers een collega proberen te verstoppen. "Eenmaal binnen zagen we nog net dat hij een trapje op wilde klimmen om zich te verbergen." Het blijkt een Turkse man zonder werkpapieren te zijn. Terwijl de inspecteurs de overige vijftien werknemers in de kantine van het bedrijf ondervragen, neemt de vreemdelingenpo-

Het kan zomaar gebeuren: een controle van de arbeidsinspectie. Auto's scheuren het terrein op en het hele bedrijf wordt doorzocht. De arbeidsinspectie is op dit moment bezig met verschillende campagnes in de tuinbouw. CNV Land- en tuinbouw ging een dag op pad met een gecombineerd team van de arbeidsinspectie en de vreemdelingenpolitie: op zoek naar illegale werknemers.

litie de man mee naar het busje. "Hij kon zich niet legitimeren", legt Dammers uit. "De andere mensen waren allemaal legale Nederlanders. De ondernemer had kopietjes van hun gegevens in bezit. De man moet mee naar ons bureau in Alphen aan den Rijn voor onderzoek."

Uitbuiting

In 2002 vond de Arbeidsinspectie bij 18 procent van 654 onderzochte land- en tuinbouwbedrijven illegale werknemers. Ze komen met name uit Midden- en Oost-Europa en landen als Turkije, Irak en Marokko. Eenderde van deze bedrijven maakt gebruik van loonbedrijven of uitzendbureaus bij het vinden van personeel. Niet alle koppelbazen en kleine uitzendbureautjes werken even zuiver, benadrukt Dammers. Maar de verantwoordelijkheid ligt uiteindelijk bij de werkgever. "Die moet ervoor zorgen dat alle papieren in orde zijn. Wij richten onze pijlen dan ook niet op de werknemers, maar op de ondernemer. Die werkt toch mee aan een soort uitbuiting. Die mensen weten dat ze illegaal zijn en dat ze niets te eisen hebben. Ze zijn behoorlijk rechteloos. Naast de tuinbouw zijn ook in de bouw, de horeca en bij schoonmaakbedrijven relatief veel illegale werknemers op de werkvloer." De inspecteurs treffen geregeld illegale werknemers onder de meest schrijnende omstandigheden. "We hebben wel eens mensen aangetroffen – ze werkten illegaal in een restaurant - die in een kelder slapen, waar de stroomdraden onbeschermd aan het plafond hingen", vertelt inspecteur Dirk. "Of we vonden slaapplekken op vlonders, tus-

sen vaten met giftige bestrijdingsmiddelen. Sommige slapen gewoon in het busje waarmee ze naar het werk komen. Stel je voor, twaalf uur werken, en dan slapen in een busje. Het gaat soms ver."

Momenteel krijgt een werkgever 900 euro boete per illegale werknemer, plus de zogeheten voordeeltberekening. Dat is het bedrag dat hij heeft uitgespaard door geen cao-loon te betalen. Ook krijgt hij een boete omdat hij geen kopie in huis heeft van het identiteitsbewijs. Bedragen die volgens Dammers niet altijd het beoogde schrik-effect hebben. Maar per 1 januari 2005 gaat dat veranderen. Dan zal de boete per illegale werknemer 3500 euro bedragen. Dammers: "We gaan een veel sterker lik-op-stukbeleid voeren." Overigens werken de arbeidsinspecteurs ook sinds kort samen in interventieteams, met andere partijen zoals de belastingdienst, UWV en de gemeentes. Bedrijven worden daarbij dan in één keer doorgelicht op allerhande overtredingen.

Details

Vanuit het kantoor in Alphen gaat de stoet weer de Zuid-Hollandse polder in. Op naar de volgende tuinder, ditmaal een potplantenteler. De inspectieteams laten de werknemers uit de verschillende hoeken van de kassen komen. Allemaal naar de kantine. De grote baas is er niet, maar een boekhouder komt aan met de mappen met kopietjes. Volgens een van de kaswerkers is het al weer een

Het inspectieteam laat alle werknemers uit de verschillende hoeken van de potplantenkassen komen. ►

een busje'

foto's: Dick Vos

jaar of zeven geleden dat de arbeidsinspectie hier voor het laatst was. "Identiteitsbewijzen alsjeblieft", vraagt inspecteur Joost. "Ja, die heb ik niet bij me hoor", reageert een oudere vrouw. "Ik wil niet dat die beschadigd raakt." Bijna niemand blijkt een identiteitsbewijs bij zich te hebben. Terwijl het wel verplicht is. "Elke werknemer, Nederlander of niet, is verplicht een identiteitsbewijs bij zich te hebben", verduidelijkt Dammers. De boekhouder van het bedrijf neemt de kopietjes door met de inspecteurs. Al snel mogen de meeste werkne-

mers de kas weer in. Op een groepje Turkse mannen en twee Turkse meisjes na. Die blijken allemaal via hetzelfde loonbedrijfje elke dag per bus uit Schiedam te komen. De eigenaar van het loonbedrijfje werkt zelf ook bij de potplantteler. Hij mag weer aan het werk, maar toch blijft hij zitten. "Het zijn mijn mensen", zegt hij. Eén jongen zegt half Grieks te zijn, met een Turks paspoort. Een ander spreekt geen woord Nederlands. "Eigenaardig, twee jaar in Nederland en je spreekt geen Nederlands?", vraagt een van de inspecteurs.

Teamleider Henk Dammers: "De werkgever moet ervoor zorgen dat alle papieren in orde zijn. Wij richten onze pijlen dan ook niet op de werknemers, maar op de ondernemer." ◀

Terwijl de agenten van de vreemdelingenpolitie buiten bellen naar de gemeente Schiedam en informatie opvragen uit hun eigen database, druppelen de werknemers de kantine weer in. Het is lunchpauze. Dat is ook de reden waarom het allemaal erg lang duurt. Na lang heen en weer bellen blijken de papieren van de Grieks-Turkse jongen vervalst te zijn.

Beteuterd

Terwijl de agenten hem meemenen in het busje, komt de eigenaar van het loonbedrijfje naar buiten stappen. "Ik snap het niet zo goed", zegt hij tegen Dammers in gebrekkig Nederlands. "Wanneer komt die jongen nou weer terug hier?" Dammers legt hem rustig en met veel gebaren uit dat wanneer blijkt dat de jongen illegaal is, hij het land wordt uitgezet. Beteuterd en nog steeds vol onbegrip, loopt de man weer naar binnen. Terug aan het werk. De jongen gaat mee naar het bureau, waar gekeken wordt of hij bestraft moet worden wegens de vervalsing van papieren. Als dat niet zo is, dan blijft de afhandeling een zaak van de vreemdelingenpolitie.

Niet alleen arbo

Wie arbeidsinspectie zegt, denkt meestal aan de controle van arbeidsomstandigheden. Maar de inspecteurs werken op drie terreinen, legt teamleider Henk Dammers van de arbeidsinspectie uit: "Ten eerste op het terrein van de arbeidsmarktfraude. Daarbij gaat het om de legaliteit van het personeel. Ten tweede kennen we de arbo-tak, waarbij de arbeidsomstandigheden bij bedrijven worden onderzocht: denk daarbij bijvoorbeeld aan tiltechnieken of de temperatuur op de werkplek. Tot slot is er het terrein van de major hazard control. Hierbij worden grote bedrijven onderzocht die met gevaarlijke stoffen werken." De arbeidsinspectie werkt op het eerste terrein in veertien teams in ons land, waarbij elk team een of twee politieregio's inspecteert.